tištění podpisu (místo vlastnoručního) stačí dle obch. práva jen potud, pokud usancí jest v obchodu obvyklé (čl. 279 obch. z.).

3. Však i právo (nárok) lpí na papíru! Takto jest tedy aktivní a passivní stránka obligace připoutána k listině. Při směnce a papírech čl. 301, 302, 415 obch. z. právo i závazek vzniká, převádí se, zaniká a vykonává se jedině listinou. — Za ztrátu neb zničení papíru poskytuje se z pravidla (někdy jen částečná) náhrada amortisačním dekretem (čl. 74 sm. ř., 305 obch. z.). (Při peněžních poukázkách rak.-uh. banky amortisace místa nemá.) — Při jistých cenných papírech ku př. akciích vznik a zánik práva na listině nezávisí, ovšem však převod a výkon (čl. 182—183 obch. z.).

4. Skripturní závazek vzniká teprve, když listina dostane se do vlastnictví osoby jiné, nechť se vlastnictví nabývá derivativně neb originarně, ku př. okkupací odhozeného papíru.[7]) Současně se skripturou nabývá se vlastnictví látky i tehdy, když tato prve nenáležela vydateli skriptury (čl. 36, 74 sm. ř., 306, 307 obch. z., § 371 obč. z.); neboť skripturní pohledávka tvoří s látkou nedílný celek.

5. Převod skripturního nároku děje se jedině prostředkem převodu vlastnictví *k* listině; pohledávka *z* vlastnictví papíru plynoucí nabývá se vždy — jak shora již uvedeno — původním způsobem.

Končím, vzdávaje autorovi přes všechny difference názorů našich za pilnou, svědomitou a v mnohém směru i poučnou jeho práci zaslouženou chválu.

V Opatiji, dne 7. dubna 1902.

Jaký má význam res judicata v právu správním.

Sepsal prof. Dr. *Jiří Pražák* v Praze.

Na str. 375 ročníku I. časopisu tohoto poukázal jsem k tomu, že navrhovaná mnou oprava řízení správního, záležející v přizvání zástupců veřejného zájmu k řízení tomuto, měla by

[7]) Od advokáta Dra. P. slyšel jsem případ násl.: Známý bankéř O. obdržel před lety od svého advokáta v přítomnosti sluhy nepředvídanou zprávu, že jeho směn. dlužník N. ohlásil konkurs a že z konkursní podstaty dopadne sotva 5%. Rozzloben hodil O. směnku as na 200 zl. znějící do koše, řka, že nechce více o té bídné věci slyšeti. Opatrný sluha vybral a osvojil si odhozenou směnku in bianco indossovanou, tázaje se prve, smí-li tak činiti. Kdo by upíral okkupantovi právo směnečné — okkupací papíru nabyté? — Podobné případy přihodily se po velkém bursovním úpadku 1873, když akcie stozlatové klesly náhle na 10% a 5% nominální ceny! Lidé někdy vztekem odhazovali papír!

značný význam i v tom směru, že by se jí sesílila stabilita právních poměrů, upravených již rozhodnutím příslušných úřadů správních. Co tam pronesl jsem de lege ferenda, chci nyní doplniti stručným výkladem platného práva našeho, pokud se týče velesporné nauky o významu, jaký přičísti sluší při rozsouzené v právu správním, doufaje takto přispěti k objasnění jedné z největších záhad našeho práva veřejného.

Především jest patrno, že nelze ve směru právě dotčeném přihlédnouti stejným spůsobem ke všem emanacím správních orgánů, nýbrž že dlužno při uvažování o naší otázce jednotlivé úkony správní přesně rozlišovati. Chci tedy úvaze své předeslati stať, pojednávající o povaze úkonů správních, načež teprve lze bude rozebírati, které z nich vůbec toho schopny jsou, by vzešly v moc práva. Po té pak pokusím se o to, vystihnouti význam rei judicatae v právu správním, a to jednak ve směru subjektivném, pokud jde o osoby, pravoplatným rozhodnutím správním vázané, jednak ve směru objektivném, pokud totiž jde o to, které právní a pokud se týče skutkové poměry sluší pokládati rozhodnutím takovým za trvale upravené.

I.

Uvažujícím o právní povaze jednotlivých úkonů správních jest nám předkem na zřeteli míti podstatný rozdíl, který mezi činností správní a funkcí soudcovskou vytkl již *Stahl* trefně v ten smysl, že soudci, konajícímu spravedlnost, jest výhradně applikovati právo objektivné na konkretný případ, o kterém jemu jest souditi, kdežto orgánové správní sice taktéž vázáni jsou zákonem, avšak toliko v té spůsobě, že právo objektivné pro ně tvoří meze nejkrajnější, uvnitř kterých oni volně mohou se pohybovati, majíce na zřeteli ohledy prospěšnosti a obecného dobra. Správní úřad tudíž pravidelně nesoudí, nýbrž jedná, spravuje záležitosti státu neb některé veřejné korporace a opatřuje vše, což k nerušenému a účinnému působení dotčených svazků veřejných jeví se býti potřebným neb užitečným.

Takto rozpadají se nám ihned z předu úkony správních úřadů na dvě velké skupiny:

1. První z těchto skupin tvoří úkony správní v užším slova smyslu, státem neb veřejnými korporacemi za účelem uskutečnění jich zájmů předsevzaté, při kterých nejde nijak o osvědčení nějaké moci veřejné, nýbrž o vykonávání běžných funkcí správních. Tyto úkony připouštějí analogii s úkony, jednotlivci a soukromými korporacemi (spolky) při obstarávání jich vlastních záležitostí předse-

vzatými, od nichž liší se nikoliv věcně, nýbrž toliko co do subjektu, jenž akt béře před se.

Jako jednotlivec opatřuje svou bezpečnost, vzdělává se duševně i mravně, spravuje své jmění a pečuje o hmotné prostředky své existenční, tak činiti jest i státu, zemi, obci atd. v zájmu společenských kruhů, které tvoří středisko dotčených korporací veřejných. Za tím účelem sbírá stát vojsko, střeží své hranice, chová důležité skutečnosti v evidenci, zřizuje učiliště a jiné všeužitečné ústavy, určuje směr národohospodářské politiky, spravuje vlastní statky, kupuje potřebné a prodává přebytečné předměty majetkové, dělá dluhy atd., aniž by buď vůbec neb aspoň v první řadě pomýšlel na to, vykonávati v příčině té nějakého donucení proti komukoliv. Zcela jasně vystupuje soukromý ráz této činnosti veřejných korporací v oboru t. zv. správy hospodářské, pokud tato se neobrací proti účastníkům vlastního svazku, žádajíc na nich příspěvky pro účely společné, nýbrž proti osobám, které buď vůbec nejsou účastníky svazku dotčeného neb u nichž aspoň ve směru, o který právě jde, účastenství toto jest momentem zcela nahodilým a bezpodstatným. Poukázal jsem již na různých jiných místech[1]) k tomu, kteraká toho jest potřeba přesně odděliti hospodářskou působnost veřejných korporací od působnosti jich v oboru veřejné správy a že ze splichtění těchto dvou podstatně rozdílných funkcí povstávají někdy zmatky ty nejpovážlivější. Činí-li pak stát neb veřejná korporace v oboru této hospodářské správy nějaké prohlášení, nemá toto nijak rázu autoritativného, nýbrž značí toliko stanovisko, kteréž správce jmění státního, zemského, obecního atd. v určité záležitosti, jež týká se majetkoprávných vztahů dotčené korporace, hodlá zaujati a před příslušnými k tomu instancemi (pravidelně před soudy) hájiti. Taková prohlášení učiněná zástupci veřejných korporací jako stran (Parteierklärungen) též z pravidla vůbec není posuzovati s hlediska práva veřejného, nýbrž s hlediska práva soukromého. Z tohoto pravidla jest potud výjimka, že zřízením zvláštních tribunálů veřejného práva zatlačeni byli též někdy správcové jmění veřejných korporací též mimo obor práva soukromého v úkol stran, tak že leckteré emanace správních orgánů, kteréž dříve měly ráz autoritativních rozhodnutí, na dále jeví se býti prostými prohlášeními súčastněné strany, která postrádají závaznosti oproti subjektům jiným. To zvláště platí o prohlášeních zástupců státu neb zemí o nárocích vznesených proti státu neb některé zemi, nehodících se na pořad práva soukromého, o nichž rozhodovati ná-

[1]) Mé »Spory o příslušnost mezi soudy a úřady správními« sv. I. § 23 str. 183 a násl., sv. II. § 47. str. 181. a násl., pak »Rakouské právo ústavní« sv. I. (vyd. 2.) § 76 str. 342.

leží soudu říšskému ve smyslu čl. 3 písm. *a)* zákl. zákona státního ze dne 21. pros. 1867, č. 143 ř. z.[2])

2. Protivu k těmto aktům povahy soukromé tvoří úkony správních úřadů, jimiž osvědčují tito moc sobě náležející jakožto orgány veřejné správy. Tyto jeví se nám pak v rozličných formách, z nichž nejdůležitější jsou tyto:

a) Nařízení (Verordnungen) t. j. povšechné normy na úpravu poměrů životních příslušnými k tomu úřady na základě zákonů vydaná,[3])

b) Dobrozdání (Gutachten) t. j. posouzení otázek skutkových neb právních se strany veřejných orgánů, kteráž dle úmyslu vlastních jich původců postrádají závaznosti, jsouce určena toliko k informaci úřadů jiných,

c) Osvědčení (Beurkundungen) t. j. autoritativná potvrzení skutečností úřadu známých ve formě veřejných listin průvodní mocí opatřených,

d) Akty konstitutivní, jimiž se mocí úřadu k tomu povolaného zakládá nový poměr právní, jehož tu dříve nebylo. Nejdůležitějšími z nich jsou propůjčení (Verleihungen), jimiž se zřizuje oněm osobám, v jichž prospěch zní, nové právo subjektivné. Někdy užívá se k označení úkonů druhu naznačeného též výrazu »opatření« (Verfügungen); tento výraz byl sice recipován naším zákonodárstvím (sr. čl. 15, odst. 2. zákl. zákona stát. o moci soudcovské ze dne 21. pros. 1867 č. 144 ř. z.), není však nijak přesný, aniž ustálený, pokud jde o označení pojmu zde dotčeného.[4])

e) Akty deklaratorní, jimiž se autoritativním způsobem upravují konkretní poměry životní podrobením jich určitému pravidlu právnímu. Tyto akty nazýváme rozhodnutími (Entscheidungen); ony korrespondují v oboru ústavního a správ-

---

[2]) O poměru příslušných nálezů říšského soudu k předcházejícím rozhodnutím (nyní vlastně prohlášením) správních úřadů o nárocích, kompetenci říšského soudu dle cit. čl. 3. písm. *a)* vyhrazených rozepsal jsem se obšírněji ve svém »Rak. právu ústavním« sv. III. § 240.

[3]) O vymezení moci nařizovací oproti moci zákonodárné, pak o zkoumání platnosti nařízení soudem srv. mé »Rak. právo ústavní« sv. III. §§ 229 a 233.

[4]) Slovem opatření (Verfügung) označovaly se dříve pravidelně úkony správní vůbec, tudiž také hospodářské akty, nařízení a rozhodnutí, vůbec všechny úkony, v textu pod číslem 1. a 2. písm. *a)* až *e)* zmíněné. Když zákonodárce r. 1867 stanovil, že k správnímu dvoru soudnímu lze sobě stěžovati do »rozhodnutí neb opatření« úřadů správních, můžeme z toho pro zákonnou terminologii jen tolik souditi, že slovo opatření nezahrnuje rozhodnutí, poněvadž by jinak bylo bývalo zbytečno, o rozhodnutích se zmiňovati zvláště, nikoliv ale, že by výraz opatření hodil se toliko na akty povahy konstitutivní Jest ostatně známo, že ústavní zákony z roku 1867 nijak nevynikají přesnou terminologií a že obsahují i mnohé pleonasmy.

ního práva nálezům, které vynášejí řádní soudové v oboru práva civilního a trestního. [5])

Není vždy věcí snadnou zařaditi jednotlivé úkony správní do té neb oné z uvedených kategorií, neb nehledíc ani k tomu, že se často kumulují úkony rozličné povahy v jediné emanaci úřední, [6]) není sobě ani úřad, jenž ten který akt vydal, vždy vědom vlastní jeho povahy. [7])

Největší potíž působí právníku rozeznávání úkonů právě pod č. 2, pod písm. *d)* a *e)* zmíněných. Lišení toto nelze provésti s hlediska povšechného, nýbrž třeba k tomu konci probrati jednotlivé partie práva veřejného a řešiti otázku naši od případu k případu. Názory se tu snadno mohou rozcházeti [8]) a docházíme namnoze podrobným zkoumáním k přesvědčení, že úkony, na oko sobě velmi podobné, přec mají v naznačeném směru povahu zcela různou. [9]) Zvláště objevuje se býti mylným názor často šířený, jakoby rozeznávání, o které tu běží, mělo nutnou souvislost

---

[5]) Arciť má někdy i výrok řádného soudce význam konstitutivní, totiž při rozdělení věci společné, kde možno zříditi služebnost (§ 842 ob. zák. obč.), pak nyní při zřízení cesty nezbytné ve smyslu zákona ze dne 7. července r. 1896 č. 140 ř. z. Avšak tyto případy jsou naprosto výjimečné a jedná tu soudce spíše jako orgán správní. Srv. i mé »Rak. právo ústavní« sv. III. § 230 pozn. 4.

[6]) Kumulaci takové někdy ani nelze se vyhnouti a jest pro jisté případy na př. jde-li o schválení provozovárny živnostenské, neb díla vodního, výslovně předepsáno, že současně s udělením povolení mají též vyřízeny býti všechny námitky, s hlediska právního proti podniku vznesené.

[7]) K jakým zmatkům vede namnoze nejasnost o právní povaze toho kterého opatření, ukazuje nejlépe rozháranost naší praxe, pokud jde o t. zv. »prohlášení věci za statek veřejný«, o čemž srv. mé »Spory o příslušnost« sv. II. § 47.

[8]) Stačí tu na př. poukázati jen k velké různosti názoru, pokud jde o povahu konsensu stavebního. Kdežto starší pokládali právo stavěti za důslednost práva vlastnického a dle toho přikládali konsensu stavebnímu tolik významu, že se jím prohlašuje, že zamýšlené stavbě ničehož po právu nepřekáží, dospěli jsme nyní téměř všeobecně k názoru, že povolení k stavbě má význam konstitutivní, že se jím propůjčuje stavebníku nové právo, jehož dříve neměl. Podobné pochybnosti vzcházejí v právu horním, pokud jde o povahu propůjčení měr dolových, v právu živnostenském a patentním, pokud jde o posouzení povahy jednotlivých oprávnění a mn. j.

[9]) Tak má dle pravého náhledu povolení k zvláštnímu užívání vod soukromých povahu toliko deklaratorní, kdežto koncesse k užívání vod veřejných mají význam konstitutivní. Spolky ve smyslu starého spolkového zákona z roku 1852 existují teprv na základě výslovného povolení, kdežto na vyřízení žádosti za zřízení spolku ve smyslu zákona z roku 1867 existence spolku nijak není závislou. Podobný rozdíl jeví se nám v právu živnostenském, hledíme-li k nastoupení živností koncessních s jedné a k nastoupení živností volných a řemeslných s druhé strany. Kdežto nález expropriační po rozumu § 365 ob. z. obč. má povždy význam konstitutivní (jiného náhledu ovšem nejnověji *Layer*, Principien des Enteignungsrechtes, 1902 str. 329) jest konstatování zákonného obmezení práva vlastnického ve smyslu § 364 ob. z. obč. úřadem správním ryze deklaratorním.

s naukou o subjektivních právech veřejných a s organisací správního soudnictví třeba na konstrukci těchto práv zbudovanou. Mámeť bez odporu subjektivní práva veřejná, která se nezakládají na zvláštním propůjčení úřadu a konstitutivní povaze nějakého úkonu správního není to na závadu, když třeba ten, kdo jeho se domáhá, má právní nárok k tomu směřující.[10]) Deklaratorní akt ovšem vždy předpokládá existenci právního poměru, který jím má dojíti uznání; z toho však nijak nevyplývá, že by konstitutivní akty musily vždy býti emanacemi t. zv. volné správy a že by při nich nikdy nemohlo jíti o řešení otázek právních.

II.

Ochrana poměrů pravoplatným rozhodnutím upravených vyslovena jest v rakouském právu, jak známo, toliko nepřímo; odvozujeť se a contrario z § 12. ob. zák. občanského, jenž praví, že nemají moci zákona opatření v té neb oné případnosti učiněná a rozsudky od soudů ve zvláštních rozepřích právních vynesené, pročež nemohou tyto k jiným případnostem neb k jiným osobám vztahovány býti. V tomto předpisu právem se spatřuje potvrzení pravidla, již z všeobecných zásad materialního a hmotného práva odvozovaného »res judicata jus facit inter partes« a jde toliko o to, vystihnouti platnost i dosah pravidla tohoto pro právo správní.

Že není platnost zásady naší obmezena na právo soukromé nepodléhá hrubě pochybnostem. Vždyť i citovaný § 12. obč. zák. nalézá se v úvodě, nadepsaném »O občanských zákonech vůbec«, jenž přijat byl z Josefinského zákonníka občanského, kdež nápis jeho zněl: »O zákonech vůbec« (von den Gesetzen überhaupt); obsah jeho stati dotčenou modifikací nápisu změny nedoznal. Vskutku pak není dostatečného důvodu upírati pravidlům tam obsaženým platnost i pro obor práva veřejného, kterak jsem již za příčinou pojednání o platnosti obyčeje jakožto pramene právního v právu veřejném (Rak. pr. ústavní I. § 7.) vyložiti se pokusil.

Ostatně jest pozdějším zákonodárstvím materielní právomoc rozhodnutí správních výslovně uznána (§ 21. odst. 1. a § 49. zák.

[10]) Vždyť i nárok na propůjčení jistého oprávnění jest bez odporu nárokem právním právě tak dobře jak v právu soukromém netoliko právo věcné nýbrž i právo osobní jest skutečným právem subjektivním. Nejmarkantnějším příkladem druhu tohoto jest nárok na udělení práva domovského ve smyslu novely ze dne 5. pros. 1896 č. 222 ř. z. Není žádné pochybnosti o tom, že udělení práva domovského i ve smyslu této novely má povahu konstitutivní a přec nebude nikdo popírati, že uchazeč, při němž jsou podmínky novely, má právní nárok na přijetí do svazku obecního.

ze dne 22. října 1875 č. 36. ř. z. pro rok 1876) a nemůže tedy v příčině té vzejíti nižádná zásadná pochybnost.[11])

Obtíž působí však již předem okolnost, že zajisté ne všechny emanace úřadů správních, o nichž právě v stati I. byla řeč, toho jsou schopny, by tvořily trvalé právo mezi stranami. Pravomoc formalnou, vylučující uchopení se dalších opravných prostředků, můžeme sobě ovšem mysliti při kterékoliv z nich; tím však ničehož jsme nezískali pro otázku právomoci materielní, o níž nám tu jde.

Co předkem se týče vykonávání běžných funkcí správních, najmě hospodářských, svrchu pod č. 1 zmíněných, jest ihned patrno, že je při úvaze své vůbec pustiti musíme mimo úvahu. Funkci, při kteréž nejde o osvědčení nějaké moci veřejné, kterou bráti může před se právě tak dobře jednotlivec jako stát neb jiná korporace veřejná, nemohu nikdy přičísti toho významu, že by se jí vůbec upravil závazně nějaký poměr pravní, neřku-li upravil trvale. To, k čemu jsem se neodhodlal dnes, mohu zajisté předsebrati zítra neb kdykoliv později, aniž by proto kdo z dřívější mé nečinnosti mohl odvozovati nějaké důslednosti. Mohu-li s účinkem odvolati dřívější hospodářské úkony své a prohlášení, jež jsem jako strana učinil, nedá se sice z povšechného stanoviska zodpověděti, zajisté však není příčinou eventuálné nemožnosti takového odvolání nikdy okolnost, že dřívější mé jednání nabylo moci právní, nýbrž nanejvýše utváření se nových poměrů právních jimž úkon můj byl základem.

Že nelze o res judicata mluviti při nařízeních (svrchu č. 2. písm. *a*), nebude as také nikým popíráno. Toliko úprava konkrétných poměrů právních spadá pod hledisko, kteréž při naší otázce jest rozhodným, nikoli úprava všeobecná zákonem neb nařízením. Ani úsudek, který sobě soudce utvořil o platnosti neb neplatnosti některého nařízení po rozumu čl. 7. zákl. zák. stát. o mocí soudcovské ze dne 21. pros. 1867 č. 144. ř. z. není překážkou, by v jiném případě jiným soudcem tatáž praejudicialní otázka rozřešena byla třeba ve smysl opačný.[12])

Dobrozdání (čl. 2. písm. *b*) nemohou již dle povahy své pro naší otázku přijíti v úvahu. Vždyť dobrozdáním nijak se ne-

[11]) Posud také nikým nebylo správnosti zásady naší pro právo správní vůbec odpíráno a jedná se vždy toliko o dosah její v oboru správním. Poznámka v nálezu říšského soudu ze dne 23./1. 1878. *Hye* č. 147 ledabyle pronesená, že dle »povahy věci res judicata může býti konstatována toliko soudním výrokem, a nikoliv nálezem administrativním, týkala se pouze poměru výroku správního o sporném nároku ku judikatuře říšského soudu a nepadá tudiž nijak na váhu.

[12]) Při tom nelze ani činiti rozdílu, jde-li o tutéž stranu neb o strany rozličné. I ten, kdo sám vydobyl sobě se strany soudce uznání neplatnosti nařízení nějakého, může v jiném případě a třeba i před tímtéž soudcem podlehnouti, popíraje platnost téhož nařízení. Téhož náhledu *Stein*, Die Lehre von der vollziehenden Gewalt (1865) str. 120. Srv. též mé Rak. právo ústavní, díl III. § 233.

upravuje konkretný poměr a rovněž tak, jak názory o ceně a správnosti dobrozdání mohou se rozcházeti, není nijak vyloučeno, by tentýž úřad, který dobrozdání podal, později třeba za naprosto nezměněných poměrů nedošel k úsudku odchylnému.

Mnohem větší podobnost s nálezy mají osvědčení, o nichž svrchu pod č. 2. písm. *c*) byla řeč. Ona mají, rovněž jako nálezy, povahu deklaratorní, liší se však od nich podstatně tím, že se týkají výhradně otázky skutkové, nikoliv právní. Poměry právní nedoznávají jimi žádné úpravy, nýbrž potvrzují se toliko jisté, úřadu známé skutečnosti. Osvědčení nemůže tudíž nikdy tvořiti právo, nýbrž toliko průvod, při čemž i vyvráceni jeho odvodem nijak není zásadně vyloučeno.

Spor o význam rei judicatae v právu správním soustřeďuje se tedy téměř výhradně kol otázky, mohou-li právní moci nabýti toliko úkony povahy deklaratorní (č. 2. písm. *e*), neb zdali možno mluviti o res judicata též při úkonech povahy konstitutivní (č. 2. písm. *d*). O tom také v novější literatuře dosti se uvažuje.[13])

Z podstaty nálezu zdá se vyplývati, že nemůže býti než povahy deklaratorní a proto soudíme, že nemožné jest, přičísti význam pře rozsouzené úkonu, jímž se právo nikoliv uznává, nýbrž znovu tvoří. Tím netvrdíme nikterak, že by konstitutivné akty lze bylo kdykoliv odvolati; naopak máme za to, že tyto proti pozdějším pokusům v zmaření jich jeví mnohem větší resistenci než právoplatné nálezy povahy deklaratorní, poněvadž při nich nezáleží na stranách, v řízení súčastněných, jak ihned zevrubnější bude vyloženo. Avšak nezměnitelnost konstitutivních aktů nijak nemůžeme odůvodniti zásadami, jež platí o res judicata, nýbrž věc tuto sluší posouditi dle pravidel zcela jiných, totiž dle pravidel, která platí v příčině ochrany práv nabytých.

Dle § 365. ob. zák. občanského a čl. 5. zákl. zák. státního o všeobecných právech občanů státních může vlastnictví odejmuto

---

[13]) Základní spis *Bernatzik-ův:* Rechtssprechung und materielle Rechtskraft (ve Vídni 1886) zavdal podnět k dalším úvahám, z nichž uvésti sluší: *Tezner*, Handbuch des österr. Administrativverfahrens (1896) str. 295 a násl. *Löning*, »Die Rechtskraft verwaltungsgerichtlicher Urtheile« v Heymannově Verwaltungsarchiv sv. 7. (1898) str. 1 až 90; *Stein* »Über die bindende Kraft der richterlichen Entscheidungen« v Allg. öst. Ger.-Zeitung 1897 (též v separ. otisku); *Menzel-ův* článek »Verwaltungsverfahren« v Öster. Staatswörterbuch II. str. 1438; *Tezner*, »Die deutschen Theorien der Verwaltungspflege« v Heymannově Verwaltungs-Archiv sv. 9 (1900) str. 159 a násl. a *O. Mayer-ovu* recensi spisu tohoto v Arch. f. öffentl. Recht, sv. XVII. (1902) str. 141—149, *Lemayer* Apologetische Studien zur Verwaltungsgerichtsbarkeit 1895. *Stengel* ve svém »Wörterbuch des deutschen Verwaltungsrechts« sv. II. str. 792—794. *O. Müller*, Die Begriffe der Verwaltungsgerichtspflege und des Verwaltungsstreitverfahrens nach preuss. Recht (1895) str. 190 a násl. *Halbey*, Das Gemeindeverfassungs- und Verwaltungsrecht der sieben östlichen Prov. Preussens (1896) sv. I. str. 366 a násl.

neb obmezeno býti toliko proti náhradě a v těch případech, kde toho zákon připouští. Též policejní obmezení ve smyslu § 364. ob. zák. obč. předpokládají vždy zákon neb nařízeni po zákonu vydané a nemohou býti ukládány, pokud nemají základu v platném právu. Totéž platí o nabytých právech vůbec, a to bez rozdílu, zdali jde o práva veřejná neb soukromá. Z toho vyplývá, že všechny předpisy správní, na jichžto základě mohou oprávnění, konstitutivními akty nabytá, býti obmezena neb odejmuta,[14]) jsou povahy vyjímečné a že mimo tyto případy odejmutí neb ztenčení práv dotčených lze provésti toliko cestou expropriace.[15])

Však tato ochrana práv nabytých nemá s naukou o významu rei judicatae souvislosti. Nabytá práva sluší chrániti bez ohledu na to, stala-li se již předmětem nějakého úředního rozhodnutí čili nic. Na úkon ryze konstitutivní naprosto se nehodí, mluví-li se o tom, že »vzešel v moc práva«, neb on má — předpokládaje platnost jeho — účinky absolutní na formálné právomoci nezávislé.

Naproti tomu stávají se úkony povahy deklaratorní materielně nezměnitelnými jenom tenkráte, vzešly-li formálně v moc práva. Toliko při nich můžeme mluviti o res judicata, neb tato předpokládá nutně judicium.[16])

Tomu arciť nelze rozuměti tak, že by ochrana pře rozsouzené předpokládala vždy skutečnou rozepři a provedené řízení kontradiktorní.[17]) V řízení soudním není pochybnosti o tom, že i kontumační rozsudek tvoří rem judicatam, byl-li vynesen soudem příslušným a nebylo-li si do něho stranami v zákonné lhůtě stěžo-

[14]) Srv. na př. co do odnětí koncessí živnostenských § 57 živn. řádu, co do pominutí schválení provozováren živnostenských § 33 tamtéž; co do pominutí povolení k stavbě § 42 pražského stavebního řádu ze dne 10./4. 1886 č. 40 z. z. a § 49 stav. řádu pro venkov český ze dne 8/1. 1889 č. 5 z. z.; co do odvolání neb pozdější modifikace povolení k užívání vod udělených §§ 19—22 vodního zákona českého ze dne 28./8. 1870 č. 71. z. z.; co do annullování dekretů, jimiž dosazeni byli zřízenci státní neb zřízenci podniků, z prostředků státních podporovaných § 16 zákona ze dne 19./4. 1872 č. 60 ř. z.; co do zpět vzetí, annullování a odeřknutí patentů §§ 27 až 29 zák. pat. ze dne 11/1. 1897 č. 30 ř. z.

[15]) Možno též právem tázati se, proč by odejmutí takových oprávnění v určitých případech bylo zákonem zřejmě připuštěno, kdyby tak lze bylo činiti i v případech jiných. Církevní právo velmi zevrubně vypracovalo nauku o odvolání privilejí a dispensí najmě pro vyloudění jich a není lze i tam oprávnění odejmouti leč v případech, kde to právem jest připuštěno.

[16]) To správně postřehl *Bernatzik* n. u. m. str. 11. Jemu jest nucen přisvědčiti i *Lemayer* n. u. m. str. 127, třeba připouští, že prakticky následkem praekluse i jiné správní úkony tentýž mohou míti účinek. Dobře praví *Stengel* n. u. m. str. 793 »Von einer Rechtskraft der Verfügung kann ebensowenig gesprochen werden, als man von der Rechtskraft eines Vertrages spricht, aus welchem Jemand ein Recht ableitet«. Jinak *Tezner*, Handbuch des A. V. str. 340, *Menzel* n. u. m. str. 1483. *Löning* n. u. m. str. 75.

[17]) Srv. *Bernatzik* n. u. m. str. 54 a násl. *Löning* n. u. m. str. 31.

váno. I v právu správním jest tomu tak; zde nastává právomoc deklaratorních aktů i v takových případech, kde se nález (jak na př. pravidelně při vyměřování berní a poplatků) vynáší, aniž by vůbec dříve slyšena byla strana, jejímž právům má býti praejudikováno. Tím méně tudiž možno nám přisvědčiti náhledu namnoze hájenému, jakoby toliko úkony soudnictví správního byly způsobilými vejíti v moc práva.[18])

III.

Dosah rei judicatae v právu správním po stránce objektivné jest stručně označen pravidlem: »Res judicata jus facit inter partes.«

Toliko stranám, v dotčeném řízení správním súčastněným, může tudíž praejudikovati rozhodnutí orgánu správního.

Kdo jest však stranou v řízení správním? Naše předpisy nezmiňují se sice — vyjímajíc zákon o zřízení správního dvoru soudního — ex professo o této otázce, kladou však jako protivy proti sobě jednak čisté záležitosti stran (Parteiangelegenheiten), jednak záležitosti, v nichž súčastněn jest zájem veřejný (Angelegenheiten des öffentlichen Interesses),[19]) čímž jasně jest naznačeno, že se veřejný zájem za súčastněnou v řízení správním stranu nepokládá.[20]) Vskutku také nemáme v řízení, před správními

---

[18]) Záleží při ocenění tohoto výroku arciť vše na tom co vyrozumíváme »soudnictvím správním«. Nazývají-li se vedle výroků správních soudů též všechny deklaratorní akty správní úkony správního soudnictví, neměli bychom proti tomu co namítati. Kdo však za to má, že toliko rozhodnutí správních soudů právomoci jsou přístupna, jest rozhodně na omylu. Předmětem výroku správních soudů jsou někdy též akty povahy konstitutivné (jak na př. v Prusku dle krajského řádu z roku 1872); s druhé strany však zůstaly i po zavedení správního soudnictví leckde správním úřadům některá rozhodnutí povahy ryze deklaratorní. Zvláště u nás sotva kdo bude moci tvrditi, že nálezy správního dvoru soudního a říšského soudu jsou jedinými rozhodnutími správními, jež vejíti mohou v moc práva. V mylném kruhu konečně otáčejí se ti, kdož spatřují právě ve vynášení právoplatných rozhodnutí charakteristický příznak soudnictví správního. Z té příčiny nemám za plodný prudký spor vzniklý nejnověji v příčině té mezi *O. Mayerem* a *Teznerem;* onen obmezuje pravomoc na výroky soudnictví správního, kdežto tento přimlouvá se za to, by legislace zvláště označila ony správní akty, které mají býti toho schopny, vejíti v moc práva. *Lemayer* žádá (n. u. m. str. 129 pozn. 98) aspoň vyslyšení strany, jíž se týče, má-li býti řeči o pravomoci úkonu správního.

[19]) K tomuto rozeznávání pojí se namnoze též důležité praktické důslednosti, jako na př. strany suspensivní moci prostředků opravných dle § 93 instr. pro polit. úřady ze dne 17./5. 1855 č. 52 ř. z.

[20]) Mluvíce tu o veřejném zájmu, rozumíme tím netoliko veřejný zájem v užším a pravém slova smyslu, nýbrž i hospodářský zájem té korporace (státu, země, okresu a obce), jejíž orgán o té které záležitosti rozhoduje, najmě tedy také zájem fiskální.

úřady prováděném, žádného zvláštního zástupce zájmu veřejného a i některé výjimky, které v dotčeném směru možno konstatovati, nemají nijak rázu zásadného.[21]) Naproti tomu arciť v řízení před správním dvorem soudním a před říšským soudem jest veřejný zájem zastoupen úřady, kterým zůstaveno jest, objasniti spornou věc protispisem a účastenstvím ve veřejném řízení ústním.[22])

V obyčejném řízení správním má zájem veřejný hájiti z povinnosti úřední onen orgán, jenž o věci rozhoduje a který jest tudíž v tomto směru stranou a soudcem v jedné osobě. Z toho soudí někteří spisovatelé rakouští, že nastává rozhodnutím správním praejudicium též zájmu veřejnému, jelikož tento byl neb aspoň měl býti rozhodujícím úřadem samým zastoupen.[23])

Není však těžko dokázati, že názor ten zakládá se na omylu a že jest v odporu s některými zásadnými předpisy správními. Jest již předem nesrovnalostí, chtíti vindikovati postavení strany úřadu, jenž rozhodovati má přec dle všeobecných zásad nestranně. Právem namítati může úřad, proti němuž pravoplatnost dřívějšího rozhodnutí chtěla býti přivedena k platnosti na úkor zájmu veřejnému, že on dobře si byl vědom toho, že opatření, jež učinil, není v obecném prospěchu, že však nemohl jednati jinak, nechtěje porušiti práva stran.[24])

Mimo to jest otázka naše v některých zvláštních případech výslovně rozřešena ve smysl opačný.

Tak praví § 3 zákona ze dne 18. března 1878 č. 31 ř. z., že možno v případě, když dávka berní vyměřena byla nesprávným spůsobem příliš skrovně, do dvou a při kolcích a přímých poplat-

[21]) Poukázal jsem k nim již ve svém článku »Slovo k reformě řízení správního« v I. svazku »Sborníku« na str. 376. K nim ještě připojiti sluší poukaz k odvolacímu právu obce, proti jejímuž dobrozdání udělena byla koncesse hostinská (§ 18 živn. řádu), a k řízení, kteréž branným zákonem jest předepsáno, jde-li o posouzení výhod při konání branné povinnosti, kdy propůjčeno jest zástupci zájmu branné moci postavení strany oproti tomu, kdo vytčených výhod se domáhá. (§§ 47, 51, 53, 58 nař. vyk. k brannému zákonu ze dne 15./4. 1889 č. 45 ř. z.)

[22]) §§ 21—25. zákona o zřízení říšského soudu ze dne 18./4. 1869 č. 44. ř. z.; §§ 22 a 30. zákona o zřízení správního dvoru soudního ze dne 22./10. r. 1875 č. 36. ř. z. pro r. 1876.

[23]) *Bernatzik* n. u. m. str. 118. *Löning* n. u. m. str. 37, 83 a 87. Jinak *Tezner* Handbuch str. 305, V. A. sv. 9 str. 182. *Lemayer* n. u. m. str. 132. Sprostředkující náhled hájí *Menzel* n. u. m. str. 1484, jenž vykládá, že ohled na veřejné zájmy může odůvodniti odstranění nálezů formálně právoplatných, zakládají-li se tyto na nesprávných faktických podkladech neb na mylném výkladu předpisů právních.

[24]) Odkázání strany na stížnost k vyššímu úřadu neb k správnímu dvoru soudnímu zajisté opačnému postupu by nemohlo býti dostatečnou omluvou. Za nápravu de lege ferenda ve směru samostatného zastoupení zájmů veřejných přimlouvá se též *Steinbach:* Vertretung der öffentl. Interessen auf dem Gebiete des Privatrechts (sep. otisk. z. Ger. Ztg 1902).

cích do tří let dodatečné vyměření předsevzíti. Dle §§ 48 č. 4, 54 č, 4 a 59 č. 5 vyk. nař. k brannému zákonu ze dne 15. dubna 1889 č. 45 ř. z. může v případě omylného přiznání dotčených tam výhod u konání povinnosti branné omyl takový dodatečným rozhodnutím býti odstraněn. Revisi nálezů za vyšetřením kongruy katolických správců duchovních vynesených na úkor strany a ve prospěch fondu náboženského připouští z povinnosti úřední kdykoliv § 11 min. nař. ze dne 2. čce. 1885 č. 99 ř. z. Dle § 57 živn. řádu může při živnostech volných a řemeslných [25]) list živnostenský býti odňat, když dodatečně vyjde na jevo nedostatek zákonných náležitostí provozování živnosti. [26]) Tato ustanovení nejsou, jak někdy se domníváno, [27]) výjimkami, nýbrž prostými důslednostmi zásady, že veřejným zájmům deklaratorními úkony správními nesmí býti praejudikováno, kdežto při úkonech konstitutivních jsme dospěli k důslednosti opačné, byť i z příčiny zcela jiné. [28])

S tím v plném jest souhlasu, že odst. 2, čl. 15. zákl. zákona státního o moci soudcovské a prováděcí jej zákon ze dne 22. října 1875 dovoluje si stěžovati k správnímu dvoru soudnímu toliko stranám soukromým, nikdy úřadům a že § 21 posléze dotčeného zákona mluví o obraně pře rozsouzené toliko oproti stížnosti takové strany. Úřadu není možno ani třeba podati stížnost k správnímu dvoru soudnímu, by zvrátil vlastní své rozhodnutí, o němž později nabyl přesvědčení, že příčí se zákonu na úkor zájmu veřejnému. Vždyť dle zásady vyslovené v min. nař. ze dne 30. srpna 1868 č. 124 ř. z. [29]) může dokonce i k stížnosti soukromé strany úřad změniti vlastní své rozhodnutí, pokud z něho nevzešlo ještě právo některé straně jiné; obmezení posléze dotčené patrně vztahuje se na akty konstitutivní a nemůže tedy proti náhledu našemu býti uváděno.

---

[25]) Tentýž § jedná sice též o živnostech koncessních; v příčině těch však zde nepřichází v úvahu, poněvadž při koncessních živnostech propůjčení má povahu úkonu konstitutivního.

[26]) Zde ovšem v zájmu slušnosti zásada naše zmírněna jest v ten smysl, že činiti lze tak toliko tenkráte, když nedostatek dotčený trvá ještě v čas, kdy se o odvolání jedná.

[27]) Srv. *Bernatzik* n. u. m. str. 189.

[28]) Zde prohlásili jsme naopak případy dodatečného odnětí propůjčených práv (srv. svrch. pozn. 14) za výjimky; zde stojí však také věc zcela jinak, poněvadž tu nejde již o to, odvolati uznání práv, jež stalo se rozhodnutím správním, nýbrž tu jde o odnětí práv, úkonem správním založených. Nápadno jest, že *Bernatzik*, jenž zcela správně uznává, že zásad o res judicata v příčině konstitutivních aktů (jím »opatření« nazvamých) užiti nelze, při těchto možnost jich pozdější kassace z povinnosti úřední hájí v míře mnohem rozsáhlejší, než při rozhodnutích; kdežto při těchto připouští zrušení toliko pro vady formalní, chce opatření (Verfügungen) zrušiti i pro materielní jich nezákonnost (n. u. m. str. 284).

[29]) O ústavních námitkách proti přípustnosti úpravy tohoto předmětu cestou nařizovací srv. můj článek v »Sborníku« I. str. 56.

Názor tento osvojila sobě i praxe, která netoliko připouští rušiti z úřední povinnosti v zájmu veřejném rozhodnutí, jež proti stranám dávno právní moci nabyla,[30]) nýbrž také změniti za tímtéž zájmem rozhodnutí nižších instancí na úkor strany, kteráž sobě sama vedla stížnost (reformatio in pejus).[31]) Proti stranám soukromým však uznává se vůbec závaznost administrativních rozhodnutí, do nichž sobě dotčenou stranou v zákonné lhůtě nebylo stěžováno.[32])

Ani v těch případech, kde se připouští výjimečně jakési hájení zájmů veřejných v řízení správním, nelze připustiti modifikaci zásad právě vyložených, poněvadž tu nejde o soustavné zastoupení veřejného zájmu, nýbrž toliko o sporadické jeho hájení v určitých směrech.[33]) Naproti tomu sluší tvrditi, že nálezy správního dvoru soudního a říšského soudu tvoří rem judicatam též oproti zájmům veřejným, poněvadž úřady, zájem ten zastupující jsou řádnými stranami v řízení, před těmito tribunály provedeném a poněvadž by v tom byl zřejmý odpor, kdyby úřad správní, jehož nález jako nezákonný zrušen byl správním dvorem soudním, sice při novém rozhodnutí svém přímo po kassaci následujícím, vázán byl právním názorem, jímž veden byl správní soud při rozhodnutí svém, když by však rozhodnutí to kdykoliv pozdějším odporujícím jemu rozhodnutím úřadu správního mohlo býti učiněno illusorním. Nezměnitelnost správních rozhodnutí, podrobených judikatuře tribunálů práva veřejného, též oproti zájmům veřejným a fiskalním jest tudíž nikoliv nejmenší z výhod, plynoucích ze zavedení správního soudnictví v Předlitavsku.

Aby nález v řízení správním vynesený proti straně té které měl účinek praejudicialní, vyhledává se ovšem kromě formalné jeho platnosti,[34]) by nabyl právní moci oproti straně do-

[30]) Srv. kromě četných jiných nálezů u věcech finančních nál. spr. dv. soudního ze dne 29./4 1884, *Budw.* č. 2106; v příčině ochrany finančních zájmů obce co do užívání statku obecního nál. téhož soudu ze dne 9./1. r. 1885 *Budw.* č. 2358; v příčině ochrany označení pramenů léčebních nál. téhož soudu ze dne 27./6. 1888, *Budw.* č. 4190; pokud jde o prohlášení, zda ten který podnik podléhá pravidlům o pojišťování dělníků proti úrazu nál. téhož soudu ze dne 28./1. 1892, *Budw* č. 6640; co do úpravy poměrů honebních nál. ze dne 24./1. 1899, *Budw.* č. 12421.

[31]) Srv. kromě jiných zvláště u věcech finančních nál. spr. dv. soudn. ze dne 19./2. 1889 a ze dne 8./10. 1889, *Budw.* č. 4516 a 4865.

[32]) Srv. na př. nález spr. dv. soudního ze dne 20./3. 1884, *Budw.* č. 2064 a jiné, jež uvádí *Alter*, Judicatenbuch I. str. 482—485, II. str. 221 a 222, III. str. 272 až 273.

[33]) Tak připouští se změna v neprospěch strany navzdor tomu, že zástupce branné moci má možnost odvolati se, v řízení o přisouzení výhod u konání povinnosti branné ve smyslu předpisů svrchu v pozn. 21 dovolaných.

[34]) Formální platnost žádá se ostatně i při úkonech povahy konstitutivné, mají-li míti právní působnost. Zvláště nezbytnou podmínkou této formálné platnosti jest, by rozhodnutí, o které jde, vydáno bylo orgánem k tomu

tčené, by tudíž strana ta v předchozím řízení potud měla účastenství, že jí byla poskytnuta příležitost k náležitému hájení její práv. To platí též o nálezech správního dvoru soudního, při čemž arciť velkou závadou jest okolnost, že §§ 19 a 27 zákona ze dne 22. října 1875 č. 36 ř. z. pro rok 1876 nikterak neukládá stěžujícímu povinnost, by pojmenoval třetí osoby, proti nimž stížnost čelí, nýbrž ponechává to správnímu dvoru soudnímu samému, by z povinnosti úřadu tyto účastníky k řízení pozval.[35])

S tím souvisí jiná, dosti nesnadná otázka, jak dalece působí právoplatnost správních rozhodnutí proti osobám, které sice nebyly přímo stranami v jednání súčastněnými, které však v tom neb onom směru možno pokládati za nástupce v práva té neb oné ze stran súčastněných. Kdežto konstitutivní akty — arciť předpokládajíc vždy formalnou platnost jejich — působí absolutně,[36]) nelze naší otázku pro akty deklaratorní s všeobecného stanoviska zodpověděti. Nepopřeno arciť jest, že při sukcessi universální působí nález i proti nástupci;[37]) naproti tomu bude při sukcessi singulární pečlivě rozeznávati a připustiti praejudicialní účinek proti nástupci toliko tenkráte, týká-li se praejudicium vlastníka neb požívatele nějaké věci jako takového, v kterémžto případě jim vázáni jsou i ti, kdož své právo k téže věci od něho odvozují.[38])

---

příslušným. Nikdy nemůže tedy účinky rei judicatae míti nález, jenž vydán byl úřadem nepříslušným. Opačný náhled projevil však říšský soud v nálezu svém ze dne 27./7. 1878, *Hye* č. 164, odmítnuv přezkoumati disciplinarní nález, proti úředníku vynesený (jehož se v rozepři o výši požitků jako praejudicialního bylo dovoláváno) též co do příslušnosti kommisse, která nález byla vynesla. Tentýž názor prosvítá i z důvodů nálezu téhož soudu ze dne 22./1. 1879, *Hye* č. 178, jímž odmítnuto bylo zkoumati, zda-li úřad správní, jenž povolil zřízenci státnímu kvinkvenálku přes míru, zákonem připuštěnou, k tomuto povolení byl příslušným. Proti zásadě těmto rozhodnutím v základ položené ozval se již *Bidermann* v Jur. Bl. 1879 č. 7. str. 84. Srv. i mé »Spory o příslušnost mezi soudy a úřady spravními« I. str. 145 a 146, pak nálezy správního dvoru soudního ze dne 13./6. 1884 a 8./3. 1888, *Budw.* č. 2167 a 3977.

[35]) K tomu poukázal jsem již v Hartmannově »Zeitschr. für Gesetzgebung und Praxis« I. (1870) str. 126. Srv. i *Bernatzik* n. u. m. str. 212.

[36]) Nález expropriační, konsens stavební působí též proti každému nástupci v držení věci dotčené, výhradná oprávnění živnostenská obmezují i ty, kdož třeba teprv později původním spůsobem živnostenských práv nabyli. Srv. i *Stengel* n. u. m str. 793 a *Löning*, jenž n. u. m. str. 63 právem touží na to, že nauka o nastoupení ve veřejná práva a veřejné povinnosti doposud nebyla s dostatek spracována.

[37]) Zásada v § 347 ob. zák. obč. vyslovená týká se, jak vůbec uznáno, též poměrů veřejnoprávných, jichž zůstavitel byl účastníkem.

[38]) Tak působí zajisté klassifikace pozemků při úpravě pozemkové daně i proti pozdějším držitelům těchto pozemků; nález o užívání statku obecního působí i proti pozdějšímu držiteli oprávněné nemovitosti, ač nejde-li o osobní práva užívací (sr. nál. správn. dv. soudn. ze dne 23./11. 1885, *Budw.*, Erkennt. nach § 6 č. 287); výrok o realní povaze oprávnění živnostenského působí i proti nástupcům v držení súčastněných realit (tak nál. spr. dv. soudn. ze dne 29./4.

IV.

Ve směru objektivném naznačuje se obyčejně účinek pře rozsouzené v ten smysl, že vyloučena jest jinaká úprava tétéž věci, které se týkal nález dřívější. S hlediska povšechného nelze o tom mnoho pověděti, poněvadž vše záleží na utváření poměru konkrétného, zda vskutku se jedná o záležitost jednu a tutéž. Toliko negativně možno říci, že změna zákonných předpisů, jimiž ten který poměr jest ovládán, o sobě nikdy nemůže zavdati podnět k opětnému uvažování o konkrétní úpravě téhož předmětu, poněvadž se nový zákon netýká práv nabytých, aniž právoplatně upravených poměrů, leč by opak toho byl v něm výslovně stanoven. Je-li však tomu tak a domahá-li se kdo nové úpravy na základě takové výhrady zpětného účinku nového zákona, jde právě o věc novou, které se dřívější nález netýkal a nemožno pak ovšem takové žádosti odporovati námitkou pře rozsouzené.

Mnohem větší nesnáze působí pozdější změna skutkových poměrů, které rozhodnutí jsou resp. byly základem neb aspoň možnost jinakého nazírání na tyto poměry následkem objevení se nových průvodů. V posléze dotčeném směru souvisí naše otázka úzce s otázkou jinou, zákonodárstvím rakouským neupravenou, totiž s tím, zdali a za jakých podmínek jest v právu správním možnou restituce ob noviter reperta. Naše praxe přisvědčuje bez rozpaků k této otázce, při čemž v plném souhlasu s inkvisitorní povahou řízení správního považuje za zcela nerozhodnou okolnost, zda nově přivedené průvody neb skutkové okolnosti byly tou kterou stranou v dřívějším řízení třeba úmyslně zamlčeny čili nic. Věc komplikována ještě tím, že se pravidelně ani neprovádí samostatné judicium rescindens, ačkoliv by již otázka příslušnosti jednotlivých instancí k takovému rozlišování měla zavdati podnět.[39]) Tak stává se, že se prostě při nastalých změnách druhu zde dotčeného táž věc znovu na úřad vznáší a že tento pak vzhledem k zásadě volného uvažování průvodů, prý v řízení správním platnosti docházející, volně se usnáší, lze-li vzhledem k změněnému podkladu skutkovému dřívější rozhodnutí ještě za závazné pokládati[40]).

---

r. 1887, *Budw.* č. 3849 a ze dne 30./12. 1892, *Budw.* č. 6977). Naproti tomu nepůsobí nález v záležitosti osvobození od mýta silničného vynesený proti novému nájemci mýta, jenž v dřívějším řízení neměl účastenství. (Srv. nál. sp. dv. soudn. ze dne 24./2. 1891, *Budw.* č. 5771). Srv. o této nauce i *Bernatzik* n. u. m. str. 168 a násl. *Tezner* Handbuch str. 343 a násl.

[39]) Neb judicium rescindens náleží dle povahy věci oné instanci, která vynesla nález, o jehož zmaření se jedná, kdežto judicium rescissorium náleží povždy zahájiti při instanci první.

[40]) Srv. mimo jiné nálezy správního dvoru soudního ze dne 3./4. 1884, 7./11. 1885, *Budw.* č. 2082 a 2281, pak ze dne 11./5. 1885, *Budw.* Erkennt. nach § 6. č. 271.

Při úkonech povahy konstitutivné, na které se, jak jsme seznali, zásady o významu rei judicatae vůbec nehodí, není ovšem nižádné závady, by petit, úřadem právoplatně zamítnutý kdykoliv byl obnoven, třeba se v mezičasí skutkové poměry ani za mák nezměnily.[41])

Na konec chceme ještě dotknouti se otázky, též v literatuře civilního práva velesporné, zda totiž rem judicatam tvoří toliko enunciat správního nálezu, neb zdali stejný význam přičísti jest též důvodům, nálezu třeba připojeným? Soudní řád ze dne 1. srpna 1895 rozhodl ve svém § 411. tuto kontroversi ve smyslu prv zmíněném[42]) a neshledáváme dostatečných příčin hájiti pro správní právo náhled opačný[43]).

Arciť působí zde nesnáze okolnost, že jednak v řízení správním není ani obligátorně předepsáno, připojovati nálezům důvody rozhodovací, a že dále, kde se tak děje, rozdělení látky mezi enunciat a důvody neděje se vždy správně a dle určité vodící zásady. Tu nezbývá, než přičísti význam rei judicatae toliko úpravě věci samé, tudiž nikoliv zodpovědění otázek praejudicialních[44]), při čemž na zevnějším zařadění příslušných vět (zdali v záhlaví neb do odstavců, odůvodnění obsahujících) nijak nezáleží.

Byl-li spojen v jediný výrok akt konstitutivní s rozhodnutím, právomocí schopným n. př. koncesse stavební neb udělení nějaké koncesse se zamítnutím námitek třeba proti přípustnosti povolení s právního hlediska vznesených, možno ovšem

---

[41]) Srv. však o záležitosti zřízení nové školy vynesený nález správního dv. soudn. ze dne 19./12. 1886, *Budw.* Erkennt. nach § 6, č. 320. Jen značnými kolkovými neb kommissními poplatky dalo by se zameziti zbytečné obtěžování úřadů opětným podáváním odmítnutých žádostí druhu řečeného.

[42]) Modifikace této zásady (když žádáno bylo za praejudicialní nález o sporném poměru právním v průběhu rozepře, pak když jde o námitku kompensace, žalovaným vznesenou) nemají pro řízení správní významu.

[43]) V ten smysl srv. i nálezy spr. dv. soudn. ze dne 28./2. 1885, *Budw.* č. 2429 (odmítnuto vejíti ve stížnost, pokud se obrací toliko proti důvodům naříkaného rozhodnutí); 15./5 1885, *Budw.* č. 2563 (zamítnuta stížnost, dovolávající se dřívějšího praejudikatu, poněvadž nové rozhodnutí odporovalo sice důvodům, nikoliv ale enunciátu dřívějšího rozhodnutí) a ze dne 12./6. 1885, *Budw.* č. 2607 (vyslovena zásada, že při administrativním rozhodnutí, jež přesně odděluje tenor a důvody, toliko onen pro otázku rei judicatae jest rozhodující). Jiného náhledu *Bernatzik* n. u. m. str. 166. Nedosti jasně *Tezner* Handbuch str. 356, *Stengel* n. u. m. str. 794 a *Stein* n. u. m. str. 27. Správný náhled hájí *Löning* n. u. m. str. 3, 54—59.

[44]) Při tom nelze ani činiti rozdílu, nenáležejí-li praejudicialní otázky jinému oboru, o němž by, kdyby ex professo dospěly k rozhodnutí, rozhodující úřad nalezati nebyl ani příslušným. Že zodpovědění takových praejudicialních otázek (k nimž mimo zvláštní zákonnou výhradu rozhodující úřad též jest oprávněn) nemůže míti účinky pře rozsouzené, rozumí se samo sebou, poněvadž praejudicium předpokládá vždy kompetenci úřadu, který je vynesl. To uznává i *Bernatzik* n. u. m. str. 231 shledávaje v tomto případě neprávem výjimku z domnělého pravidla pravoplatnosti praejudicialních výroků vůbec.

účinky rei judicatae přičísti toliko výroku posléze zmíněnému, poněvadž takové nahodilé spojení na podstatě věci ničehož nemění.

Další komplikace nastávají v otázce právomoci důvodů rozhodovacích ze zvláštní úpravy předlitavského soudnictví správního. Bylo-li totiž nějaké rozhodnuti zrušeno správním dvorem soudním, jest dle § 7. odst. 2. zákona ze dne 22. října 1875 č. 36 ř. z. pro rok 1876 úřad správní, jemuž pak náleží u věci další opatření činiti, vázán právním názorem, kterým veden byl správní dvůr soudní při rozhodnutí svém. Totéž platí však dle správného názoru i vzhledem k rozhodnutím říšského soudu, vyneseným o stížnostech vedených do porušení politických práv ústavou zaručených[45]). Jelikož však dotčený právní názor není patrný z enunciatu rozsudku správního dvoru soudního resp. říšského soudu, nýbrž toliko z důvodů nálezu připojených, nezbývá arciť než přičísti v tomto případě význam rei judicatae též důvodům rozhodovacím potud, pokud se týkají úpravy věci, o kterou při nálezu šlo, a nikoliv snad toliko otázek praejudiciálních, které s touto úpravou souvisejí toliko jako článek v řetězu logických konklusí, vedoucích k výroku meritálnímu.

Nejednotnost úrazového pojištění.*)

Podává Dr. *Lev Winter.*

Rakouský zákon o pojišťování dělnictva pro případ úrazu ze dne 28. prosince 1887. č. 1. ř. z. na rok 1888 spracován byl celkem dle původního zákona o úrazovém pojišťování dělnictva v říši německé ze dne 6. července 1884. Plným právem však náš zákon úrazový odchýlil se od svého německého vzoru hlavně ve dvou směrech, ve dvou zásadních otázkách: Jednak v tom, že nepřijal německý system rozvrhovací, nýbrž že hradí potřebu úrazových pojišťoven systemem kapitálovým, uhražovacím, jenž jednak poskytuje větší záruku pro to, že úrazové pojišťovny budou moci dostáti svým povinnostem, jednak udržuje příspěvky pojistné stále na stejné výši, a nesvaluje břemeno pojistné s dneška na pokolení budoucí. Za druhé uchýlil se náš zákon od německého zákona úrazového, přijav na místo německého pojišťování společenstevního pojištění na podkladě territoriálním.

---

[45]) Srv. mé Rak. právo ústavní sv. III. § 242.

*) Za laskavé opatření materiálu k této studii děkuji obč. *V. Černému*, členu představenstva úrazové pojišťovny dělnické pro království české v Praze, *J. Roušarovi*, sekretáři Odborového sdružení československého v Praze, *A. Mičkovi* a *V. Halíkovi*, obvodním důvěrníkům Odborového sdružení na Kladně resp. v Plzni a *J. Karpasovi*, redaktoru časopisu »Železniční zřízenec« na Žižkově.